

ORTADOĞU GÜNDEMİ

19-25 Ekim 2020

2020

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye

ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo'nun davetiyle 22 Ekim'de İngiltere, Fransa, Almanya, Suudi Arabistan, Ürdün ve Mısır'ın katılımıyla "Küçük Grup" toplantısı yapıldı. Toplantının ardından yayınlanan bildiride Suriye'deki çözümün 2254 sayılı BM kararı çerçevesinde gerçekleşeceği belirtildi. Küçük Grup, BM Suriye Özel Temsilcisi Geir Pedersen'in çalışmalarının desteklenmesini isterken Anayasa Komitesi'nin dördüncü toplantısının da yapılması gerektiği vurguladı. Grup 2254 sayılı karar çerçevesinde ülke içi ve dışındaki tüm mültecilerin katılımıyla Suriye'de özgür ve adil bir seçimin yapılmasının istendiğini ifade etti. Yine uluslararası kamuoyunun da Suriyelilerin ülkelerine dönmesini desteklemesi gerektiği kaydedildi.¹

Mısır Dışişleri Bakanı Samih El Şükri, Küçük Grup toplantısında yaptığı konuşmada Türkiye'nin Suriye'deki askerî varlığının bölgenin tamamına ciddi zarar verdiğini ileri sürdü.² Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Hami Aksoy, Mısır Dışişleri Bakanı'nın Türkiye'yi hedef alan suçlamalarına karşı yazılı bir açıklama yayınladı. Açıklamada Türkiye'nin Suriye'de terörizmle mücadele uğrunda şehitler verdiği, Suriyeli sığınmacılara kucak açtığı, Suriye'nin kuzeyinde halkı rejime ve teröristlere karşı koruduğu ve gerek Astana gerekse Cenevre platformlarında siyasi sürece somut katkılar sağladığı vurgulandı. **Türkiye'nin Suriye'de üstlenmiş olduğu rolün sadece kendi millî güvenliğinin değil, Suriye'nin siyasi birliğinin ve toprak bütünlüğünün korunmasının da teminatı olduğunun ve olmaya devam edeceğinin altı çizildi.**³

Suriye Geçici Hükûmeti Başkanı Abdurrahman Mustafa, Esad rejimi kontrolündeki bölgelerde devam eden yakıt ve ekmek krizini değerlendirdi. Rejimin, kontrol ettiği bölgelerde devam eden **yakıt ve ekmek kriziyle** baş edecek gücünün olmadığını belirten Mustafa, "Rejimin kontrolündeki bölgelerde fırın ve akaryakıt istasyonlarının önündeki içler acısı manzaralar bizi derinden üzmektedir. Rejimin Suriye halkına çektiği çile son bulmalı." dedi. Ülkedeki petrol kaynaklarının büyük bir kısmının rejimin kontrol edemediği bölgelerde yer aldığını hatırlatan Mustafa "Suriye, savaş öncesi petrol ihraç eden bir ülkedir. Ancak rejim iç savaşla birlikte ülkenin tüm imkanlarını ve bütçeyi halka karşı açtığı savaşa harcadı. Dolayısıyla rejim, gelinen noktada kontrol ettiği bölgelerde halkın temel ihtiyaçlarını temin edemiyor. Her zaman olduğu gibi gerçeği yansıtmayan bahanelerin ardına sığınarak halkı kandırmaya çalışıyor" diye konuştu.⁴

1 <https://www.state.gov/joint-statement-by-the-foreign-ministers-of-the-small-group-on-syria-4/>

2 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/0/388969/Egypt/0/Egypt-FM-says-Turkish-interference-in-Syria-damage.aspx>

3 <https://www.dailysabah.com/politics/diplomacy/egypts-remarks-on-turkeys-involvement-in-syria-delusions-ankara>

4 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriye-gecici-hukümeti-baskani-mustafa-rejimin-yakit-ve-ekmek-kriziyle-bas-edecek-gucu-yok/2014977>

• Suriye Rejimi

İsrail, Kuneitra bölgesinin kuzeyinde Golan Tepeleri'ne yakın bir noktaya gerçekleştirdiği saldırıda bir okulu vurdu. Zayıflar ve saldırıya ilişkin ayrıntılar verilmedi. İsrail bölge- de özellikle İran destekli gruplar ve Hizbullah'ı sürekli hedef almaktadır.⁵

ABD yönetiminden bir yetkili Beyaz Saray'dan görevli birinin bu senenin başında Şam'a 2 ABD vatandaşının serbest bırakılmasıyla ilgili gizli bir görüşme için ziyarette bulunduğunu bildirdi. Bu görüşmenin savaşın başladığı 2011 yılından bu yana üst düzey bir ABD yetkilisinin Suriye rejimi ile yaptığı ilk görüşme olduğu söylenmektedir. Görüşmelerin 2012 yılında kaybolan Serbest Gazeteci Austin Rice ve 2017 yılında kaybolan Terapist Majd Kamalmaz için gerçekleştirildiği biliniyor. En az 4 ABD vatandaşının daha Suriye rejiminin elinde olduğu fakat bu durumla ilgili çok az bilginin mevcut olduğu dile getirildi.⁶ Konuya ilişkin olarak ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo, rejimin ABD vatandaşlarının salınması isteğine hayır yanıtı verdiğini fakat ABD'nin bu isteğinden vazgeçmeyeceğini ve bunu gerçekleştirmek için Suriye'ye yönelik politikalarını değiştirmeyeceklerini dile getirdi.⁷

• Fırat'ın Doğusu

İsveç Dışişleri Bakanlığında üst düzey bir heyet, sözde özerk yönetim ile görüşme yapmak üzere Suriye'nin kuzeydoğusunu ziyaret etti. Özerk yönetimin Dış İlişkiler Komisyonu Eşbaşkanı Abdulkarim Omar ile Kamışlı'da bir araya geldi ve Hol ve Roj kamp- larındaki durum ele alındı.⁸ Sonrasında SDG, Suriye Kürt Ulusal Konseyi (SKUK) ve PYD'nin başını çektiği Suriye Kürt Ulusal Konseyi (PYNK) ile yapılan görüşmelerde İsveç heyeti, ENKS ile PYNK arasındaki diyaloga desteğini açıkladı.

Fransa'da Hazreti Muhammed'e yönelik hakaret içeren karikatürün bazı binaların cep- helerine asılmasının ardından, **Suriye**'de halk **Fransa**'yı protesto etmek için çeşitli böl- gelerde gösteriler düzenledi. Suriye'nin doğusunda terör örgütü **YPG/PKK**'nin işgalin- de bulunan **Deyr ez Zor**'da sokaklara inen halk, Fransız askerlerinin ülkeyi terk etmesi çağrısında bulundu. Deyr ez Zor'un doğu kırsalında yer alan Garanic köyünde ise YPG/ PKK tarafından uzun namlulu silahlarla göstericilere ateş açıldı. YPG/PKK'nın açtığı ateşte birisinin durumu ağır, 4 sivil yaralandı.⁹

5 <https://en.farsnews.ir/newstext.aspx?nn=13990730000219>

6 <https://uk.reuters.com/article/uk-usa-syria-report/u-s-official-visited-syria-seeking-americans-release-newspaper-idUKKBN2730XC>

7 <https://www.reuters.com/article/us-usa-syria-tice/u-s-will-not-change-syria-policy-to-win-release-of-americans-pompeo-idUSKBN2762DX?rpc=401&>

8 <https://www.middleeastmonitor.com/20201019-swedish-delegation-visits-syria-for-talks-with-kurdish-militias/>

9 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/teror-orgutu-ypg-pkk-deyrizorda-fransayi-protesto-eden-halka-ates-acti-/2018519>

• İdlib

ABD'nin Suriye'nin kuzey-batısında Türkiye sınırına yakın bir noktada gerçekleştirdiği drone saldırısında 17 kişi öldürüldü. ABD Merkez Kuvvetler Komutanlığı (CENTCOM) Sözcüsü Beth Riordan, operasyonla El Kaide'nin Suriye'deki üst düzey militanlarının öldürüldüğünü ve bu operasyonla birlikte örgütü önemli darbe indirildiğini açıkladı. Suriye İnsan Hakları Gözlemevi ise öldürülenlerden beşinin El-Kaide ile bağlantısı olmayan sivililer olduğunu o akşam oradaki yemeğe davetli olduklarını açıkladı.¹⁰

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) İçişleri Bakanlığı Ortak Kriz Koordinasyon Merkezi, iç göçmen ve sığınmacıların durumuna ilişkin bir rapor yayımlayarak raporda; Erbil, Süleymaniye ve Duhok vilayetlerinde 737.365 iç göçmen ve 259.496 sığınmacının bulunduğu ve bu kişilerin %37'sinin 37 kampa dağıldığını belirtti. Ayrıca iç göçmen ve sığınmacıların %49'unun Erbil, %30'unun Duhok ve %21'inin Süleymaniye'de barındığı da raporda kaydedildi.¹¹

Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi; Paris, Berlin ve Londra'yı kapsayan Avrupa turunu başlatırken Iraklı politikacı Misal el-Alusi'den Iraklı heyetin Londra'da İsrail ile ilişkileri normalleştirmesini görüşeceği açıklaması geldi.¹²

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ve hükûmeti, Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi ve beraberindeki heyeti ağırladı.¹³ Avrupa'da ilk ziyaretini Fransa'nın başkenti Paris'e gerçekleştiren Kazimi, başta Macron olmak üzere Fransız Mevkidaşı Jean Castex, Fransa Senato Başkanı Gerard Larcher, Savunma ve Dışişleri Bakanları ve Irak pazarıyla ilgilenen dev şirketlerin müdür ve CEO'ları ile bir araya geldi. Ayrıca Kazimi'ye eşlik eden bakanlar, Fransız mevkidaşlarıyla toplantılar düzenlediler. Kazimi'ye eşlik eden heyette Dışişleri, Savunma, Maliye ve Petrol Bakanları, Merkez Bankası Başkanı, Ulusal Güvenlik Danışmanı, IKBY temsilcisi, Yatırım Heyeti Başkanı ve birçok danışman yer aldı. Gerçekleştirilen toplantılarda özellikle ekonomik, güvenlik, kültürel alanlar ve terörle mücadele alanında Irak ve Fransa arasında ortak iş birliğini geliştirmenin yolları ele alındı.¹⁴ Bu bağlamda, yapılan görüşmeler sonucunda eğitim, ulaşım ve tarım alanlarında mutabakat zaptları imzalandı. Ayrıca iki ülkenin imzaladığı anlaşmaların bunlarla

10 <https://www.syriahr.com/en/189302/>

11 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ikby-icisleri-bakanligi-ikbyde-1-milyona-yakin-ic-gocmen-ve-siginmaci-yasiyor/2012479>

12 <https://turkish.aawsat.com/home/article/2573526/irakl%C4%B1-politikac%C4%B1-el-alosi-%E2%80%9Cba%C5%9Fbakan-kazimi-londra%E2%80%99da-i-CC%87srail-ile-ili%C5%9Fkileri>

13 <https://turkish.aawsat.com/home/article/2575196/irak-ba%C5%9Fbakan%C4%B1-kazimi-paris%E2%80%99i-ziyaret-etti>

14 <https://imn.iq/archives/3793/%d8%a7%d9%84%d8%a7%d9%82%d8%aa%d8%b5%d8%a7%d8%af-%d9%88%d8%a7%d9%84%d8%a7%d9%85%d9%86-%d9%8a%d8%aa%d8%b5%d8%af%d8%b1%d8%a7%d9%86-%d9%85%d8%a8%d8%a7%d8%ad%d8%ab%d8%a7%d8%aa-%d8%a7%d9%84%d9%88%d9%81/>

sınırlı olmadığı iki taraf arasında savunma ve askerî iş birliği mutabakatı imzalandığı da kaydedildi.¹⁵

Başbakan Kazımı, Avrupa turunun ikinci durağı olarak Almanya'yı ziyaret etti.¹⁶ Almanya Başbakanı Angela Merkel, Kazımı'yi ve reform programını takdir ederek Almanya'nın "istikrar, güvenlik ve ekonomik kalkınma" yolunda Bağdat'ın yanında duracağını vurguladı.¹⁷ Kazımı'ye eşlik eden bakanlar Berlin'de Alman iş insanlarının yanı sıra Almanya'da ekonomi, ticaret ve sağlık sektörlerinde yetkili isimler ile bir araya geldi. Almanya'dan sonra Londra'ya geçen Kazımı ile İngiliz mevkidaşı Boris Johnson'ı ziyaret etti. Londra'da gerçekleştirdikleri toplantıda iki ülkenin "çok eksenli stratejik ortaklık" konusunda anlaşacağını belirtti.¹⁸

İran dinî lideri Ayetullah Ali Hamaney'in, ABD yönetiminden gelen tehditler üzerine Irak'taki İran destekli silahlı Şii gruplara «ABD üslerine yönelik saldırıları durdurma» talimatı verdiği iddia edildi. Londra merkezli Middle East Eye'a konuşan isimleri açıklanmayan Iraklı yetkililer ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo'nun Irak'ta ABD'nin Bağdat Büyükelçiliği, ABD öncülüğündeki koalisyon güçlerine ev sahipliği yapan üsler ve lojistik destek sağlayan konvoylara yönelik yapılan saldırılara karşılık İran destekli silahlı gruplar ve politikacıların gizli merkezlerinin de dâhil olduğu onlarca hedefi vuracakları tehdidinde bulunduğunu ve İngiltere'nin de tehditleri ciddiye alması için İran'ı uyardığını belirtti.¹⁹

KDP Başkanı Mesut Barzani, Norveç'in Irak Büyükelçisi Tone Allers'ı Erbil'de kabul etti.²⁰ Allers, ülkesi Norveç ile IKBY arasındaki ilişkileri geliştirme ve koordinasyonu artırma arzusunu dile getirdi. Büyükelçi, Peşmerge güçlerinin IŞİD'e karşı savaştaki rolüne övgüde bulundu.

ABD Hazine Bakanlığı yaptığı açıklamada, ABD'nin, İran'ın Irak Büyükelçisine yaptırım uyguladığını söyledi.²¹ Yabancı Varlık Kontrol Ofisi (OFAC), İran'ın Devrim Muhafızları-Kudüs Gücü Generali ve İran'ın Irak Büyükelçisi İraj Mescidi'yi Kudüs Gücü adına hareket etmeyle itham etti.

IKBY aylarca süren anlaşmazlığın ardından, 24 Ekim Cumartesi akşamı, seçim yasasını

15 <https://turkish.aawsat.com/home/article/2575196/irak-ba%C5%9Fbakan%C4%B1-kazimi-paris%E2%80%99i-ziyaret-etti>

16 <https://www.arabnews.com/%20d%C3%BC%C4%9F%C3%BCm%20/%201752156%20/%20orta%20do%C4%9Fu>

17 <https://turkish.aawsat.com/home/article/2577016/irak-ba%C5%9Fbakan%C4%B1-kazimi-almanya-ile-ger%C3%A7ek-ortakl%C4%B1k-bekliyoruz>

18 <https://turkish.aawsat.com/home/article/2581431/kazimi-ve-johnson-stratejik-ortakl%C4%B1k-konusunda-anla%C5%9Ft%C4%B1lar>

19 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/hamaneyin-abdnin-iraktaki-cikarlarina-yonelik-saldirilari-durdurma-talimatı-verdiği-iddia-edildi/2016076>

20 <https://www.kurdistan24.net/en/news/3ca7aa31-84d7-42d5-a5ce-d417cb7d6c27>

21 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/us-sanctions-iranian-ambassador-to-iraq/2015963>

kabul etti.²² Irak Parlamentosundaki Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) blokunun sözcüsü Aram Baleteyi yaptığı açıklamada “Her vilayetteki seçim bölgelerinin sayısının kadın parlamenterlerin kota koltuk sayısına göre olması konusunda anlaştık” dedi. Irak Parlamentosu daha önce ülkenin 83 bölge şeklinde düzenlenmesi ve bu bölgelerde kurulacak seçim dairelerinin belirlenmesini karara bağlamıştı. Bölgelerden birinde ise Hristiyanlar için kota ayrılacağı belirtildi.²³

• Güvenlik

Irak’ın Selahaddin vilayetine bağlı Beled ilçesinin Fertahiye nahiyesinde 12 Sünni Iraklı, 17 Ekim tarihinde kimliği henüz belirlenemeyen ancak Şii milis güçleri oldukları iddia edilen silahlı kişilerce kaçırılmıştı. Kaçırılanlardan sekiz kişinin öldürüldüğü ortaya çıkarken yaşanan bu olayda İran’a yakınlığı ile bilinen Kays Hazali liderliğindeki Asaib Ehlül Hak Hareketi’nin etkisi olduğunun sıkça belirtildiği kaydedildi.²⁴ Diğer taraftan Hazali olayla ilgileri olmadığını iddia ederken Asaib Ehlül Hak Sözcüsü Cevad Talibavi yaptığı açıklamada, Beled’de yaşanan cinayetten IŞİD’in sorumlu olabileceğini belirtti.²⁵

Irak’ın başkenti Bağdat’ta, 25 Ekim halk gösterilerinin yıl dönümü nedeniyle üst düzey güvenlik önlemleri alındığı, Yeşil Bölge ve çevresinin yüksek beton bariyerlerle kapatıldığı ve askerî kontrol noktalarının artırıldığı bildirilirken²⁶ göstericilerin **Tahrir Meydanı**’na akın ettiği belirtildi. Ayrıca Bağdat’ın merkezindeki Sinek ve Cumhuriyet Köprülerine çıkıp protesto eylemi gerçekleştiren göstericilerden bazılarının askerlere taş ve molotof kokteyli ile saldırması üzerine çatışma yaşandığı ve güvenlik güçlerinin de köprüler üzerinde bulunan göstericilere göz yaşartıcı gaz bombasıyla müdahale ettiği açıklandı.²⁷

Başbakan Mustafa el Kazımi, silahlı gruplar tarafından öldürülen veya taciz edilen aktivistler için adalet sözü verirken buna bazı İran destekli partiler karşı çıktı. Diğer taraftan hükûmetin, protestocuların ölümlerinden sorumlu olanların peşine düşmek de dâhil olmak üzere zorluklarla mücadele etmek için yaklaşık 35 komite oluşturmasının şimdiki kadar hiçbir kovuşturmayla yol açmadığı bildirildi.²⁸

Iraklı yetkililer, Kerkük’te IŞİD tarafından olay yerinde infaz edilmiş görünen birkaç düzine kişinin bulunduğu yeni bir toplu mezar bulduklarını söylediler. Başbakan Mustafa Kazımi’nin askerî sözcüsü Yahya Resul yaptığı açıklamada, Irak güçlerinin Havice ilçesinin Riyad nahiyesinde bağlı Davud Aluka köyünde IŞİD’in kalıntılarını takip ederken elliden

22 <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/241020205>

23 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/24102020-amp>

24 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-ta-mezhep-cinayetlerinin-yeniden-baslamasi-endisese-yayiliyor/2013680>

25 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Asa-ib-Ahl-al-Haq-clarifies-about-Balad-Massacre>

26 <https://www.kurdistan24.net/tr/news/fc938e6c-e77a-4576-a510-92d29bd33528>

27 <https://www.tbajansi.com/gostericiler-ile-guvenlik-gucleri-arasinda-catisma-cikti/>

28 <https://www.reuters.com/article/us-iraq-protests-migration/under-attack-and-losing-hope-iraqi-activists-flee-abroad-idUSKBN2741L3>

fazla kişinin cesedini tesadüfen bulunduğunu duyurdu.²⁹ Diğer yandan İKBY toplu mezar araştırma ekibi üyesi Sirvan Celal, binden fazla Yezidinin gömülü olduğuna inanılan Sin-car çevresinde tahmini 82 toplu mezarın bulunduğunu belirtti.³⁰

• Ekonomi

Irak Petrol Bakanı İhsan Abdul Cabbar, İran sınırı yakınlarında yer alan Mansuriye Doğalgaz Sahası'nı geliştirmek için ihaleye çıkacaklarını ve uluslararası enerji şirketlerini Mansuriye Projesi ihalesine davet ettiğini açıkladı. Diğer taraftan Cabbar'ın bu açıklamasının Irak'ın Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) liderliğindeki konsorsiyumla imzaladığı Mansuriye Sözleşmesi'nin iptalinden sonra gerçekleştiği kaydedildi.³¹

Irak İçişleri Bakanlığı, İkamet İdaresinin İçişleri Bakanı Osman Ganimi'nin talimatı doğrultusunda işsizlik oranının yüksek olduğu ülkede özellikle gençler arasında iş fırsatları yaratmak amacıyla ikamet koşullarını ihlal ettikleri gerekçesiyle çoğu Asya ülkelerinden gelen 8.039 yabancı işçiyi sınır dışı ettiğini açıkladı.³²

Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak Sağlık Bakanlığının yaptığı son açıklamaya göre ülkede, 3.204 koronavirüs (Covid-19) vakası tespit edilirken salgından kaynaklı 55 ölümün gerçekleştiği ve toplam ölüm sayısının 10.568'e yükseldiği kaydedildi. Bunun üzerine Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 24 Ekim Cumartesi günü yaptığı açıklamada, Irak'a koronavirüs salgını ile mücadele kapsamında 2 milyon ABD doları yardım sağlayacağını bildirdi.³³ Ayrıca Irak Planlama Bakanlığı, koronavirüs ile ilgili güvenlik endişeleri nedeniyle 2020'de, önceden belirlenen son tarihe kadar ulusal nüfus sayımı yapmayacaklarını doğruladı.³⁴

İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW) Bağdat'taki tanınmış bir televizyon kanalının yakılmasını soruşturmak için yenilenen bir çağrıda, Irak makamlarının yerel gazetecilere yönelik şiddetli saldırılara karşı ciddi bir adım atmadığını söyledi.³⁵

Bataklık bölgelerinde yaşayanları yoksulluktan kurtarmak için Irak'ın güneyinde yer alan Ahvar bölgesinde Birleşmiş Milletler tarafından finanse edilen yeni bir kültür projesi başlatıldı.³⁶ İtalyan merkezli insani yardım kuruluşu Un Ponte Per (UPP); 15 Temmuz'da Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından finanse edilen, Ahvar'daki ekonomik

29 <https://www.voanews.com/extremism-watch/iraq-discovers-remains-more-50-victims-mass-grave>

30 <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/251020202>

31 <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/10/iraq-mansuriya-turkey-diyala-energy-oil-gas-contract-opec.html>

32 <https://turkish.aawsat.com/home/article/2581981/irak-ikamet-ko%C5%9Fullar%C4%B1n%C4%B1-ihlal-eden-8-binden-fazla-asyal%C4%B1-i%C5%9F%C3%A7iyi-s%C4%B1n%C4%B1r-d%C4%B1n%C5%9F%C4%B1-etti>

33 <https://www.thebaghdadpost.com/en/Story/50331/WHO-to-provide-2-million-for-Iraq-to-cope-with-pandemic>

34 <https://worldview.stratfor.com/situation-report/iraq-government-delays-national-census-due-covid-19-concerns>

35 <https://www.aljazeera.com/news/2020/10/21/iraq-authorities-denounced-for-failure-to-protect-media>

36 <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/10/iraq-ahwar-tourism-un-italy.html>

büyüme teşvik etmeyi ve kültürel mirası korumayı amaçlayan “Sümer” adlı iki yıllık proje başlattı. UPP’nin ülke direktörü Raed Mikhael “Yerel topluluklar, kadınlar, gençler, sivil toplum, yerel yönetimler ve özel sektör, kişisel gelişimi devam ettiren ve yerel mülkiyete odaklanan küçük profesyonel kooperatifler kurarak yerel halkın becerilerinin geliştirilmesine ve sürdürülebilir kalkınmanın yönetilmesine katkıda bulunacaklar” dedi.

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

Musul Milletvekili Muhtar Musevi, Musul’a bağlı Telafer ilçesinin, ilçe statüsünden vilayet statüsüne dönüştürülmesi için Telafer halkından destek talebinde bulundu. Türkmen nüfusun yoğun olarak yaşadığı Telafer’in vilayet statüsüne kavuşması için halkı protesto gösterileri yapmaya çağıran Musevi, Telafer’in önde gelen aşiret reisleri, entelektüelleri ile gazetecilerinin gösterilere katılmasını ve televizyon kanallarının da söz konusu gösterileri yakından takip etmesi gerektiğini dile getirdi.³⁷

Öte yandan Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı ve Kerkük Milletvekili Erşat Salihi de Türkmenlerin ortaya koyduğu fedakarlıkların bir karşılığı olarak Musul’a bağlı Telafer ve Selahattin’e bağlı Tuzhurmatu ilçelerinin vilayet statüsü kazanması gerektiğini ifade etti. Söz konusu talepler doğrultusunda ITC’nin de gerekli destekleri verdiğini ve vereceğini vurgulayan Salihi; Telafer ile Tuzhurmatu ilçelerinin Musul ve Selahaddin vilayetlerinin yerel yönetimleri tarafından uzun dönem boyunca dışlandığına bildirdi.³⁸

Ata Partisi Kerkük Sorumlusu Ammar Kahya, Milliyetçi Türkmen Hak Partisi Genel Merkezini ziyaret etti. Yapılan ziyarette gelecek seçimler dâhil olmak Irak ve Kerkük’teki siyasi durumun ele alındığı belirtildi. Görüşmede özellikle Kerkük’ün idari yönetiminde kentin tüm bileşenleri arasında dengenin sağlanması gerektiğinin altı çizildi. Kahya’yı karşılayan Hak Partisi heyeti içerisinde Genel Başkan Yardımcıları Sami Abdulaziz Bayatlı ve Kahtan Salihi, Kocak Öğrenci Hareketi Başkanı Mahmut Bozavuk ve partinin merkez komisyonunun üyeleri yer aldı.³⁹

Kerkük Valisi Rakan Said el-Cuburi, Kerkük’ün Havice ilçesinde yapılacak petrol arama faaliyetlerine ilişkin Irak Petrol Bakanlığı tarafından görevlendirilen heyeti kabul etti. Kerkük Valiliği tarafından paylaşılan bilgilerde, Bakanlık tarafından görevlendirilen heyetin Havice’de yapılacak çalışmalara ilişkin Cuburi’yi bilgilendirdiği belirtildi.⁴⁰

37 <https://www.facebook.com/SaidMukhtar2020/posts/2712151522385696>

38 <https://www.facebook.com/ITCResmi/posts/10158646370434906>

39 https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=3503794123022513&id=249124298489528

40 <https://twitter.com/GovKirkuk/status/1318520383335731201?s=20>

Selahaddin Valisi Ammar Cebir el-Cuburi, Tuzhurmatu'ya bağlı Süleyman Beg nahiyesi müdürü Talib Muhammed Mustafa'nın istifa talebini kabul etti. Sağlık problemleri nedeniyle görevinden istifa eden Mustafa'nın yerine Ahmed Hasan Muhammed'in Selahattin Valisi Cuburi tarafından yeni nahiye müdür olarak atandığı bildirildi.⁴¹

Irak Türkmen Cephesi (ITC) tarafından yapılan yazılı açıklamada, Başkent Bağdat'ta KDP binasının ateşe verilmesine dair ifadeler yer verildi. Irak'ın bölgesel çekişmelerin ve ekonomik krizin gölgesinde hassas ve karmaşık bir süreçten geçtiğinin ifade edildiği açıklamada, terör örgütü IŞİD'e karşı savaşan Haşdi Şaabi'ye sözlü saldırıların sadece Irak'ın düşmanlarına yarar sağlayacağı bildirildi. Barışçıl gösterinin anayasal hak olduğunun kaydedildiği açıklamada; ITC, KDP binasının ateşe verilmesinin Irak'ta hiçbir kesimin çıkarına olmadığını altını çizdi.⁴²

• Güvenlik

Irak Ortak Operasyonlar Komutan Yardımcısı Abdülemir el-Şemmeri ile Federal Polis Komutanı Cafer el-Bettat Kerkük'e gelerek bölgedeki güvenlik durumuna dair incelemelerde bulundu. Karşılama heyetinin içerisinde Kerkük Valisi Rakan Said Cuburi de bulunurken Kerkük'e ziyarette bulunan üst düzey komutanlar, Kerkük Ortak Operasyonlar Komutanı Saad Harbiye ile de bir görüşme gerçekleştirdi.⁴³

Haşdi Şaabi'ye bağlı oluşturulan 500 kişilik yeni bir askerî gücün Kerkük Havalimanı içerisinde konuşlandırıldığı açıklandı. "Ebu Mehdi el-Mühendis Gücü" olarak adlandırılan Haşdi Şaabi güçlerinin, üç aylık bir eğitimin ardından özellikle Kerkük içerisinde oluşacak acil durumlara müdahale için hazır bulunacakları bildirildi. Haşdi Şaabi Kuzey Bölgesi Sorumlusu Yılmaz Neccar yaptığı açıklamada, Ebu Mehdi Mühendis'in Kerkük'e özel ilgi gösterdiğini ve bu nedenle oluşturulan yeni Haşdi Şaabi gücüne onun adını verdiklerini belirtti.⁴⁴

• Sağlık & Sosyal Hayat

Irak Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, Kerkük'te 25 Ekim 2020 tarihi itibarıyla 156 kişide daha koronavirüs tespit edildiği, kentteki toplam vaka sayısının 16.140'a ulaştığı bildirildi. Ayrıca açıklamada, toplam vefat sayısının 602 olduğu, sağlığına kavuşan toplam hasta sayısının ise 13.558'e ulaştığı aktarıldı.⁴⁵

Irak Sağlık Bakanı Hasan el-Timmi, Kerkük Sağlık Dairesi Müdürü Dr. Nebil Boşnak ile Bağdat'ta bir görüşme gerçekleştirdi. ITC Kerkük Milletvekili Ahmet Haydar'ın da hazır

41 <https://www.facebook.com/Kirkuknow/posts/3517787768285871>

42 <https://www.facebook.com/ITCResmi/posts/10158633511424906>

43 <http://www.turkmenihaber.net/turkmeneli/item/19925-ust-duzey-askeri-yetkililerden-kerkuk-e-ziyaret.html>

44 <https://kirkuknow.com/en/news/63773>

45 <http://www.turkmenihaber.net/turkmeneli/item/19972-kerkuk-te-156-kisiye-daha-koronavirus-tanisi-konuldu.html>

bulunduğu görüşmede, Sağlık Bakanının Kerkük'ün güneyindeki hastanenin yapım çalışmalarına tekrar başlanması; Kerkük, Musul ve Selahattin'deki koronavirüs hastalarının oksijen ihtiyaçlarını karşılamak için Kerkük'te bir oksijen tüpü üretim fabrikasının kurulması sözlerini verdiği belirtildi.⁴⁶

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

Kürdistan Demokrat Partisi (KDP), Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) Eş Başkanı Lahor Cengi'yi Duhok çevresinde bulunan aşiretlere silah dağıtmakla suçladı. KDP yayınladığı bir yazıda, KYB Eş Başkanları Bafel Talabani ve Lahor Cengi tarafından Bradost bölgesinde Surçi ve Bradost aşiretlerine silah dağıttığını açıkladı. KDP'ye göre Cengi tarafından IŞİD'e karşı savaşmak için KYB'ye bağlı peşmergeye verilen silahların IKBY ve Barzani ailesinin güvenliğini tehlikeye atmaya çalışan aşiretlere dağıtıldı.⁴⁷

• Güvenlik

Terör örgütü PKK'nın Süleymaniye'nin kuzeyinde bulunan dağlık bölgelerde faaliyetlerini artırdığı ve Ulusal Birlik Raporin İlçe Başkanlığı Üyesi Muhammed Abdullah Resul'un PKK tarafından kaçırıldığı bildirildi. Öte yandan Süleymaniye'nin yerel yönetiminde bulunan farklı yetkililerden PKK ile ilgili uyarıda bulunduğu açıklandı. Bu kapsamda Süleymaniye'ye 40 km uzaklıkta yer alan Mavet ilçesi kaymakamı Kamaran Hasan "İlçeye bağlı dağlık bölgelerde PKK'nın faaliyetleri ve tehditleri üzerine Süleymaniye Vilayet Meclisi ve IKBY İçişleri Bakanlığı bir yazı ile uyarıda bulundu" dedi. Ayrıca Süleymaniye Vilayet Meclisi Üyesi Barzan Hamid, daha önce PKK tarafından dağlık bölgelerde kontrol noktasının kurulması, halktan zorla para alınması ve belirgin olarak silahlı eylem düzenlemesi üzerine uyarıda bulunulduğunu dile getirdi.⁴⁸

22 Ekim Perşembe günü cami imamı ve Ulusal Birlik Badinan Sorumlusu Şirvan Servani'nin Duhok Güvenlik güçleri tarafından evinde yakalanmasının IKBY'de yankı uyandırdığı belirtildi. Irak Parlamentosu Goran Hareketi Milletvekili Galib Muhammed, Şirvan Servani'nin KDP'ye yönelik sosyal medyada yaptığı bir yorum nedeniyle yakalandığını ifade etti. Ayrıca Muhammed, savcının izni olmadan ve önceden uyarı almadan KDP güvenlik güçleri tarafından Şirvan'ın yakalandığını belirtti.⁴⁹ Öte yandan IKBY'de gazetecilerin ve fotoğrafçıların telif haklarını korumak amacıyla kurulan ve Süleymaniye merkezli olan Metrography Ajansı Başkanı Rahman Garip yaptığı açıklamada, IKBY'de gazeteci ve sivil aktivistlerin hayatının değerli olmadığı gibi evlerine saldırı düzenlenip

46 <http://www.turkmenelihat.net/turkmeneli/item/19865-kerkuk-saglik-dairesi-muduru-bosnak-saglik-bakani-timimi-ile-gorustu.html>

47 <http://diplomaticmagazine.net/politics/3492>

48 <https://www.basnews.com/so/babat/642822>

49 <https://lvnpress.com/detailnews.aspx?jimare=17178&cor=1&related=2>

yakalanmalarını kınadığını belirtti. Garip, “Sivil aktivistlerin bu şekilde yakalanması ve evine saldırı düzenlenmesi demokrasi ve özgürlüğün ruhuna aykırıdır” dedi.⁵⁰ Servani'nin ailesi ise kimliği belli olmayan güvenlik güçleri tarafından evlerinde Servani'nin yakalandığını belirtirken Duhok Polis Genel Müdürlüğü yaptığı açıklamada şüphelilerin yakalanıp adliyeye teslim edildiğini belirtti.⁵¹

IŞİD'e karşı kurulan Uluslararası Koalisyon'un Sözcüsü Wayne Marotto, Süleymaniye'de bir IŞİD üyesinin yakalandığını açıkladı. Marotto Twitter hesabından yaptığı paylaşımda, “Irak Terörle Mücadele Birimi ile IŞİD'e Karşı Uluslararası Koalisyon Güçlerinin ortak operasyonu sonucunda 20 Ekim 2020 tarihinde Süleymaniye vilayetinin çevresinde bir IŞİD üyesi yakalandı” dedi.⁵²

• Ekonomi

IKBY, 2021 Irak bütçesinden %12,67'lik bir pay alacağını açıkladı. Irak Parlamentosu KDP Milletvekili ve Maliye Komisyonu Başkan Yardımcısı Ahmet Safar yaptığı açıklamada, Erbil ile Bağdat'ın aralarında yaptığı müzakerelere göre Erbil'in aylık 250 varil petrol ve gelirinin yarısını Bağdat'a vereceğini belirtti. Diğer taraftan Irak merkezî hükûmeti 2021 bütçesinden IKBY'nin %12,67'lik bir oran alacağını ifade etti. Safar, 2021 bütçesinde iki tarafın yükümlülüğü olduğunu ve gelecek yıllarda Irak'ın yıllık bütçesinde IKBY'nin payının duruma göre belirleneceğini açıkladı.⁵³

IKBY Parlamentosu Goran Hareketi Milletvekili ve Petrol ve Doğal Kaynaklar Komitesi Başkanı Ali Hama Salih, sınır kapılarında vergi toplayan şirketlerin kapatılacağını açıkladı. Hama Salih yaptığı açıklamada, sınır kapılarında onlarca şirketin farklı isimler ile vergi topladığını ve bu şirketlerin bazılarının kapatılacağını bazılarının ise görevlerini devlete devredeceğini söyledi.⁵⁴

• Sağlık ve Sosyal Hayat

IKBY'de tespit edilen toplam koronavirüs vaka sayısının 67.184'e yükseldiği, virüs nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısının 2.263 olduğu ve virüsü yenerek sağlığına kavuşan kişi sayısının ise 39.207'e ulaştığı açıklandı.⁵⁵ IKBY Sağlık Bakanlığı Sözcüsü Aso Havezi “IKBY'de yeni tip koronavirüs vakalarının ve virüs nedeniyle ölüm sayısının gün geçtikçe artması bölgeyi tehlikeye düşürecektir” dedi.⁵⁶ Öte yandan Süleymaniye Sağlık Genel Müdürü Sabah Hevrami ise yaptığı açıklamada, halkın yeterince tedbir almadığını ve du-

50 https://hawlati.co/page_detail?smart-id=16276

51 <https://www.esta.krd/news.aspx?id=10472&mapid=1>

52 <https://www.esta.krd/news.aspx?id=10430&mapid=1>

53 <http://skurd.net/2020/10/19/>

54 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=6817

55 <https://www.kurdistan24.net/so/default>

56 <https://lvinpress.com/detailnews.aspx?jicare=17173&cor=1&related=2>

rumun böyle devam ederse Süleymaniye’de yüzbinlerce vaka tespit edileceğini belirterek halkı koronavirüse karşı tedbir almaya çağırırdı.⁵⁷ Ayrıca Irak genelinde koronavirüs salgını nedeniyle hayatını kaybedenlerin sayısının en fazla olduğu yerin Süleymaniye olduğu kaydedildi. Diğer taraftan Süleymaniye’deki doktorlar ise Süleymaniye’deki koronavirüs hastalarının %80’inin yoğun bakım cihazlarının yetersizliği nedeniyle vefat ettiği belirtti.⁵⁸

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan

2018 yılında İstanbul’da Suudi Arabistan Başkonsolosluğunda bir grup Suudi ajanı, Gazeteci Cemal Kaşıkçı’yı katletmişti. Bu kapsamda Suudi Gazeteci Cemal Kaşıkçı’nın nişanlısı Hatice Cengiz, Suudi Veliht Prens Muhammed bin Selman hakkında cinayetin azmettiricisi olma suçlamasıyla ABD’de dava açtı.⁵⁹

Suudi Arabistan Dışişleri Bakanlığı cuma günü yaptığı açıklamada Birleşmiş Milletler (BM) öncülüğünde Libya’daki savaşan tarafların kalıcı barış anlaşması imzalamasını memnuniyetle karşıladığını belirtti.⁶⁰

Bölgede BAE ve Bahreyn’in İsrail ile normalleşme anlaşması imzalamasıyla başlayan sürece Suudi Arabistan’ın katılıp katılmayacağı konusu bu haftanın da öne çıkan gündemi oldu. Konu hakkında Suudi Veliht Prens Muhammed bin Selman, İsraili-Amerikalı milyarder Haim Saban’a İsrail’le bir normalleşme anlaşması yapmasının İran, Katar ve kendi halkı tarafından öldürülmesine neden olacağını söylediği gündeme geldi.⁶¹ Suudi Arabistan ve İsrail arasında muhtemel normalleşme tartışmalarıyla alakalı bu hafta öne çıkan bir diğer haber ise Mossad Başkanı Yossi Cohen’in yaptığı açıklama oldu. Cohen, İsrail ve Suudi Arabistan arasında bir normalleşmenin duyurusunun yakın olduğunu ve bunun ABD başkanlık seçimlerinin sonucuna bağlı olarak gelişeceğini açıkladı.⁶²

• Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)

ABD ve BAE ikili ilişkileri daha fazla geliştirmek ve güçlendirmek için yeni bir “Stratejik Diyalog” süreci başlattı. “Stratejik Diyalog” süreci ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo ve BAE Dışişleri Bakanı Abdullah Bin Zayid’in katılımlarıyla sanal ortamda yapılan açılış ile başlatıldı. Bu kapsamda iki ülke arasında siyaset, savunma, ekonomik ve kültürel alanlarda iş birliğinin ve koordinasyonun geliştirilmesi amaçlanmaktadır.⁶³

57 https://hawlati.co/page_detail?smart-id=16277

58 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=6826

59 <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-54625251>

60 <https://english.aawsat.com/home/article/2582326/saudi-arabia-welcomes-ceasefire-agreement-libya>

61 <https://www.middleeasteye.net/news/mbs-normalisation-saudi-israel-killed>

62 <https://english.alaraby.co.uk/english/news/2020/10/25/saudi-arabia-next-to-normalise-with-israel-mossad-chief>

63 <https://www.state.gov/joint-statement-on-the-launch-of-the-u-s-uae-strategic-dialogue/>

İsrail boru hattı şirketi EAPC salı günü yaptığı açıklamada BAE'den Avrupa'ya petrolün ulaşımının sağlanması için Eilat ve Ashkelon arasında bir boru hattı projesi için ön anlaşma imzaladığını açıkladı. Bu kapsamda İsrail ve BAE'li ortakları bulunan MED-RED Land Bridge şirketi ve EAPC arasında bağlayıcı bir mutabakat imzalandığı duyuruldu. Ancak anlaşma ile ilgili herhangi bir finansal detay paylaşılmadı.⁶⁴

Abu Dabi yatırım şirketi Abu Dabi Development Holding Co. (ADQ) 1 milyar dolarlık yatırım ile Ortadoğu'nun en büyük hipermarket zincirlerini yöneten Lulu Group International şirketi ile ortak oldu. BAE ve Mısır arasında geçen yıl 20 milyar dolarlık ortak yatırım platformu kurulmuştu. Bu kapsamda, BAE'nin bu yatırımı Lulu Group'un Mısır pazarında genişlemesini amaçlamakta ve 12 bin yeni iş alanı yaratması beklenmektedir.⁶⁵

BAE Finans Bakanı Obaid Humaid al-Tayer ve beraberindeki üst düzey yetkililer normalleşme anlaşması kapsamında salı günü İsrail'e ziyarette bulundu. BAE'li heyete ABD Hazine Bakanı Steven Mnuchin eşlik etti. İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu tarafından karşılanan heyet yapılan görüşmeler sonucu çeşitli anlaşmalar imzaladı. İki ülke arasında yatırımları teşvik etmek ve korumak için bir anlaşma, bilim ve teknoloji alanında iş birliğine dair bir mutabakat ve ayrıca havacılık ve vize muafiyeti anlaşması imzalandı. Bu kapsamda BAE, İsrail vatandaşları için vize uygulamasını kaldıran ilk ülke oldu. Görüşmeler sırasında ayrıca BAE-İsrail normalleşme sürecinin bir parçası olarak ve bölgesel ekonomik kalkınmayı desteklemek amacıyla ABD, İsrail ve BAE tarafından merkezi Kudüs olacak 3 milyar dolar değerinde bir yatırım fonu kurulacağını duyurdu. Salı günü BAE heyetinin İsrail'e gerçekleştirdiği ilk resmî ziyaret sırasında açıklanan fon; girişim, altyapı, enerji güvenliği, tarımsal verimlilik ve temiz suya erişim gibi alanlara odaklanacak.⁶⁶

Türkiye Millî İstihbarat Teşkilatı (MİT), BAE adına casusluk yaptığının tespit edilmesi üzerine Ürdünlü Ahmed al-Astal'ı tutukladı. Al-Astal'ın BAE için çalıştığını itiraf ettiği ve Türkiye'deki Müslüman Kardeşler ve diğer Arap muhalifler hakkında BAE'ye bilgi verdiği duyuruldu.⁶⁷

Geçtiğimiz haftalarda İsrail'in, BAE'nin ABD'den F-35 savaş uçağı satın almasına karşı olduğuna dair çeşitli açıklamalar yapılmıştı. Ancak İsrail Başbakanı Netanyahu cuma günü yaptığı açıklama belirli silah sistemlerinin BAE'ye satışına karşı çıkmayacaklarını açıkladı. Bununla birlikte F-35 savaş uçaklarının BAE'ye satışının muhtemel olduğu ifade edilmektedir.⁶⁸

64 <https://www.reuters.com/article/emirates-israel-pipeline-int/israeli-pipeline-company-says-signs-deal-to-bring-uae-oil-to-europe-idUSKBN275152>

65 https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-10-19/adq-to-back-lulu-s-expansion-in-egypt-with-1-billion-investment?utm_source=twitter&utm_content=middleeast&utm_medium=social&utm_campaign=socialflow-organic

66 <https://www.aljazeera.com/news/2020/10/20/israel-uae-sign-visa-exemption-deal>

67 <https://www.aljazeera.com/news/2020/10/20/turkey-detains-suspected-spy-working-for-the-uae>

68 <https://archive.fo/lc4dR#selection-3319.140-3323.40>

• Katar

Katar Dışişleri Bakanlığı salı günü yaptığı açıklamada ABD Başkanı Donald Trump'ın, Sudan'ı "Terörizmi Destekleyen Devletler" listesinden çıkaracağını açıklamasını memnuniyet ile karşıladığını duyurdu. Bakanlık ayrıca yaptığı açıklamada bu sürecin Sudan'daki demokratik geçiş sürecini olumlu bir yönde etkileyeceğini belirtti.⁶⁹

Katar BM Büyükelçisi Sheikha Ayla bint Ahmed bin Saif al-Thani BM Güvenlik Konseyi toplantısında yaptığı açıklamada Katar'ın, Körfez krizine dair bölgesindeki sorunların ve farklılıkların çözümüne dair yapıcı girişimleri memnuniyetle karşıladığını ifade etti.⁷⁰

• Kuveyt

Kuveyt Emiri Şeyh Neva'f el-Ahmed el-Cabir es-Sabah, çeşitli sorunlarla başa çıkabilmenin en iyi yolunun millî birlik olduğunu belirtti. Parlamento seçiminin 5 Aralık'ta yapılacağı açıklandı.⁷¹

Kuveytli 50 kooperatif şirketi Fransa'da Hz. Muhammed'i eleştirel nitelikteki karikatürü kınayarak protesto amacıyla Fransız mallarını satış yerlerinden kaldırdı. Kuveyt Dışişleri Bakanlığı da karikatür hakkında hoşnutsuzluklarını belirtirken bu tarz yayınların nefret ve şiddete sevk ettiğini açıkladı.⁷² Kuveyt Dışişleri Bakanı Şeyh Ahmed Nasır el-Muhammed es-Sabah, Fransa Büyükelçisi Anne-Claire Legendre'yi makamında ağırladı. Fransa'da öldürülen tarih öğretmeni ve Kuveyt'in Fransa'yı kınayan açıklamaları hakkında görüşüldü. Şeyh Ahmed, dine ve dinî figürlere saygısızlık edilmemesi gerektiğini ve nefret, ırkçılık yayan siyasi söylemlerden de kaçınılması gerektiğini belirtti. Kuveyt'in İslam'ın öğretilerin terörler bağdaştırılmasına da şiddetle karşı olduğu söylendi.⁷³

Kuveyt, İsrail'in işgal ettiği topraklardan geri çekilmesi gerektiğini ve uluslararası toplumun İsrail'i yeni yerleşimleri durdurması için zorlaması gerektiğini belirtti.⁷⁴

Kuveyt, Mısırlı bir yetkilinin sosyal medyada sergilediği saldırgan tutumu şiddetli kınadıklarını ve reddettiklerini açıkladı. Mısır hükûmetinden iki ülke arasındaki dostça ilişkileri sürdürmek için bu durumdan sorumlu kişilere karşı bir soruşturma yapılmasının beklendiği belirtildi. Mısır tarafından ise durumun uygun şekilde inceleneceğine dair açıklamalar yapıldı.⁷⁵

69 <https://mofa.gov.qa/en/statements/qatar-welcomes-us-president's-announcement-to-remove-sudan-from-state-sponsors-of-terrorism-list>

70 <https://www.gulf-times.com/story/675905/Qatar-welcomes-initiatives-to-resolve-differences-in-Gulf-region-through-dialogue>

71 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2934340&Language=en>

72 <https://gulfnnews.com/world/gulf/kuwait/kuwait-takes-french-products-off-shelves-in-protest-at-anti-prophet-images-1.74787705>

73 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2935304&Language=en>

74 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2934325&Language=en>

75 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2934970&Language=en>

Pakistan ve Kuveyt arasında sağlık sektöründe yapılan anlaşma bağlamında 600 tıp personelinin Kuveyt'e gelmesine karar verilmişti. 221 kişinin bu hafta Kuveyt'e gelip çalışmaya başlayacağı açıklandı. Son 13 yıldır Pakistan'dan Kuveyt'e hiçbir işçinin gönderilmemesi sebebiyle bunun tarihî bir an olduğu belirtildi.⁷⁶

• Umman

Umman'ın istatistik kurumu tarafından açıklanan verilere göre 2019'un sonunda ülkede 1.712.798 yabancı işçi bulunurken bu sayı Eylül 2020'de 1.449.406'ya düştü.⁷⁷

Umman ve Pakistan arasında askerî iş birliği alanında mutabakat zaptı imzalandı.⁷⁸

Suriye'de Beşar Esad, Umman Büyükelçisi Turki bin Mahmud el-Busaidi'yi makamında ağırladı. İkili ilişkilerin geliştirilmesine değinildi.⁷⁹

• Bahreyn

İsrail ile ilişkilerin normalleştirilmesi kapsamında geçtiğimiz hafta bir İsrail heyeti, ABD'nin de katılımıyla Bahreyn'in başkenti Manama'da Bahreynli heyet ile bir araya gelmişti. Görüşmeler sonucunda iki ülke arasında "Diplomatik, Barışçıl ve Dostane İlişkilerin Kurulmasına İlişkin Ortak Tebliğ" adıyla bir anlaşma imzalandı. Bunun akabinde ekonomiden ticarete, banka ve finans hizmetlerinden vize işlemlerine kadar çeşitli başlıklarla mutabakat anlaşmaları imzalandı.⁸⁰ Anlaşma sonrasında ABD, Bahreyn ve İsrail tarafından ortak bir açıklama yayınlanarak bu anlaşma ile yeni ve umut vaat eden bir döneme girildiği ifade edildi. Açıklamada Ortadoğu'nun bu iki ülkesi arasında varılan anlaşmanın hem iki ülke hem de bölge halkları açısından daha güvenli bir geleceğin inşa edilmesine katkıda bulunacağı ifadelerine yer verildi.⁸¹ Öte yandan anlaşmanın halk nezdinde tepkiyle karşılandığı görüldü. Cuma namazı sonrası Manama sokaklarında anlaşmayı protesto eden gösteriler düzenlendi. Göstericiler ellerinde "normalleşme ihanettir" ifadeleri yazılı pankartlar taşıyarak "asla teslim olmayacağız" gibi çeşitli sloganlar attı.⁸²

Diğer taraftan Siyonist Mirasın Arkadaşları Merkezi Kurucusu Kudüs'te düzenlenen 4. Yıllık Hristiyan Medya Zirvesi'nde bir konuşma yaparak bu yıl Siyon Dostları Ödülü verilen 11 dünya liderinin isimlerini paylaştı. Bu sene ödül verilen isimler arasında Suu-

76 <https://gulffnews.com/world/asia/pakistan/pakistan-professionals-head-to-kuwait-after-more-than-a-decade-1.74723364>

77 <https://www.timesofoman.com/article/over-360000-expat-workers-left-oman-by-end-of-september>

78 <https://www.timesofoman.com/article/oman-pakistan-sign-military-cooperation-mou>

79 <https://gulffnews.com/world/gulf/oman/syrias-al-assad-meets-reinstated-omani-ambassador-1.74768446>

80 <https://www.bna.bh/en/BahrainIsraelsignhistoricJointCommuniqueontheEstablishmentofDiplomaticPeacefulandFriendlyRelations.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDkw6yYauU2jBB8j1QMKQ9jQ%3d>

81 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-bahreyn-ve-israilden-ortak-aciklama-yeni-ve-umut-vadeden-bir-doneme-girildi/2012157>

82 <https://www.middleeastmonitor.com/20201024-bahrain-anti-normalisation-protests-despite-security-restrictions/>

di Arabistan Veliâht Prensi Muhammed bin Selman, Dubai Emiri Muhammed bin Raşid el-Maktum ve Bahreyn Kralı Hamed bin İsa el-Halife yer aldı.⁸³

Son olarak Dışişleri Bakanlığında yapılan açıklamalarda Sudan ile İsrail'in ilişkileri normalleştirmek üzere anlaşmaları⁸⁴ ve Libya'da tarafların kalıcı ateşkes için uzlaşmalarına⁸⁵ yönelik duyulan memnuniyet ifade edildi. Her iki gelişmenin de bölgeye istikrar, güvenlik ve barış getirme yolunda önemli adımlar olduğu belirtildi.

Yemen

Yemen'de daha önce İran destekli Husiler ile Yemen Meşru Hükûmeti arasında esir ve tutukluların değişimi için anlaşmaya varılmış ve bu çerçevede ilk takaslar gerçekleştirilmişti. Son olarak, Husiler bir açıklamada bulunarak tüm tutukluların takasına hazır olduklarını ifade etti. Konuya dair açıklama Husi milislerin lideri Muhammed Ali el-Husi tarafından Twitter üzerinden yapıldı. Mesajında eski merkezî hükûmetin Savunma Bakanı Mahmud el-Subahi de olmak üzere tüm mahkûmların takasına hazırız ifadeleri kullanıldı.⁸⁶

Geçtiğimiz hafta İran'ın Husi milislerin yönetimindeki Sana'ya büyükelçi göndermesinden sonra medyaya yansıyan haberlere göre Katar'ın da böyle bir hamlede bulunmayacağı değerlendirildiği ifade edildi.⁸⁷ Uzun zamandır insani krizle mücadele etmeye çalışan Yemen'de koronavirüs dolayısıyla fon eksikliği yaşandığı için başta BM olmak üzere birçok insani yardım projesi durmak zorunda kalmıştı. Bundan dolayı zor günler geçiren Yemen halkına Dünya Bankasından iyi haber geldi. Dünya Bankası Yemen'deki projelerde kullanılmak üzere 371 milyon dolar tutarında bir destek paketi açıkladı.⁸⁸

Son olarak Yemen'de ayrılıkçı faaliyetler gösteren BAE destekli Güney Geçiş Konseyi (GGK) haziran ayında kontrolü ele geçirdiği Sokotra'da askerî geçit töreni düzenledi. Törende dikkat çeken bir husus Yemen'in birleşmesinden önceki Güney Yemen'in bayrağının kullanılması oldu.⁸⁹ Daha önce GGK lideri Aydarus Ez-Zubeydi Yemen'in güneyinin kuzeyinden ayrılmasına yönelik açıklamalarda bulunmuştu.

83 <https://www.middleeastmonitor.com/20201020-saudi-arabia-the-uae-and-bahrain-given-friends-of-zion-award/>

84 <https://www.bna.bh/en/BahrainwelcomesagreementtoestablishrelationsbetweenSudanIsrael.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDi5r802%2bjNRH5or8kj3gzds%3d>

85 <https://www.bna.bh/en/BahrainwelcomesceasefireagreementinLibya.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDqio1JoAb2XdveW6mri1Mps%3d>

86 <https://www.middleeastmonitor.com/20201018-yemen-rebels-say-ready-to-swap-all-prisoners-with-government/>

87 <https://www.middleeastmonitor.com/20201022-qatar-considering-sending-envoy-to-yemens-houthi-led-government/>

88 <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/dunya-bankasindan-yemende-kalkinma-projeleri-icin-371-milyon-dolar-destek/2013158>

89 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/yemende-bae-destekli-gucler-sokotrada-ilk-kez-askeri-gecit-toreni-duzenledi-/2013082>

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Mısır

Bu hafta ortasında, Mısır Cumhurbaşkanı Abdelfettah es-Sisi, Güney Kıbrıs ve Yunanistan ile imzalanan üçlü iş birliği anlaşmasının 8. zirvesi için Lefkoşa'ya gitti. Görüşmeye Güney Kıbrıs Cumhurbaşkanı Nicos Anastasiades ve Yunanistan Başbakanı Kyriakos Mitsotakis de katıldı. Görüşmede Türkiye'nin provokatif eylemleri kınandı ve Mısır'ın AB için ne kadar önemli bir partner olduğu değerlendirildi.⁹⁰ Yine hafta ortasında, Mısır Dışişleri Bakanı Sameh Shoukry Suriye'deki politik istikrarın yeniden kazanılmasına yönelik Suriyeli yetkililerle video konferans yoluyla görüştü. Görüşmede Shoukry, Suriye için siyasi çözümün önemine ve kuzey bölgesinin Türk işgalinden kurtarılması gerektiğine değindi. Shoukry, Türkiye'nin Suriye'deki askerî varlığının Suriye'ye olduğu kadar bütün bölgeye zarar verdiğini söyledi.⁹¹ Hafta sonuna yakın, Sudan'ın ABD aracılığıyla İsrail ile normalleşme kararına varması üzerine Mısır Cumhurbaşkanı Sisi kararı tebrik ettiğini duyurdu. Sisi, bu kararın Trump bölgesel barış ve istikrar için büyük bir adım olduğunu söyledi. Sudan ile birlikte Trump döneminde İsrail ile normalleşme kararı alan ülke sayısı üç oldu.⁹² ABD Başkanı Donald Trump'ın Sudan Başbakanı Abdalla Hamdok ile yaptığı İsrail normalleşme anlaşması görüşmelerinin akabinde Etiyopya'ya baraj konusunda ilgili taraflarla çözümsel sürece başlama çağrısı yapıldı.⁹³ Bu konuşma esnasında, Trump'ın olumlu bir sonuca varılamaması durumunda Mısır'a barajı havaya uçurmayı önerdiği söylemesi bölgedeki krizi alevlendirdi. Bu konu hakkında Mısır'dan bir açıklama gelmezken Etiyopya, Trump'ın Mısır ile Etiyopya arasında savaş çıkartmaya çalıştığı yorumunu yaptı ve tehditlere boyun eğmeyeceklerini duyurdu.⁹⁴ Hafta başında ABD Senatosundan 56 meclis üyesi Mısır Cumhurbaşkanı Sisi'ye mektup yazdı. Mektupta Sisi'nin son zamanlarda arttırdığı insan hakları ihlali bir an önce son verip ifade özgürlüğünü yerine getirdi diye tutuklanan bütün mahkûmları koşulsuz-şartsız salması talep edildi. Mısır insan haklarına ihlali devam ettirmesi durumunda ABD seçiminden sonra Mısır'a karşı tutumun daha farklı olacağı eklendi. Her ne kadar hafta başında Sisi'ye uyarı niteliğinde mektup gelmiş olsa da hafta boyunca tutukluların idamı devam etti ve son on günde idam edilen sayısı 49'a ulaştı.⁹⁵

90 <https://cyprus-mail.com/2020/10/21/cyprus-greece-and-egypt-condemn-turkeys-provocations/>

91 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/388969/Egypt/Politics-/Egypt-FM-says-Turkish-interference-in-Syria-damage.aspx>

92 <http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/289726>

93 <https://english.aawsat.com/home/article/2582341/us-sudan-press-amicable-solution-over-ethiopia-dam-dispute>

94 <https://theArabweekly.com/ethiopia-rejects-trumps-belligerent-threats-over-nile-dam>

95 <https://www.middleeastmonitor.com/20201022-hrw-egypt-executed-49-people-in-10-days/>

• Libya

Hafta başında, Ulusal Mutabakat Hükûmeti'ne bağlı Sirte-Cufra Operasyon Odası yaptığı açıklamada, Libya askerî güçleri ve Hafter milislerinin arasında ara sıra çıkan çatışmalar sonucunda, Cufra'ya giden ana ve tali yolların kapatıldığını duyurdu.⁹⁶ Bu hafta Cenevre'de düzenlenen ve BM'nin cuma günü yaptığı açıklamaya göre tarafların kalıcı ateşkes için anlaşmaya vardığı⁹⁷ Libya görüşmeleriyle ilgili farklı yorumlar yükseldi. BM Genel Sekreteri Libya Özel Temsilcisi Vekili Stephanie Williams, anlaşmadan duyduğu memnuniyeti dile getirirken⁹⁸ İran, BAE, Cezayir ve Sudan gibi başta Arap dünyasından olmak üzere birçok ülke de anlaşmayı olumlu karşıladıklarını belirttiler. Williams hafta içinde yaptığı basın açıklamasında ayrıca iç çatışmaya müdahil olan yabancı devletlerin "ellerini Libya'dan çekmeleri gerektiğini" vurgulamış ve Serrac'ın istifa kararının "bu uzun geçiş sürecini bitirmeye yardımcı olacağını" belirtmişti.⁹⁹ Bir önceki pazar ise Fransa, Almanya ve Polonya da ortak bir açıklamayla silah ambargosunun tam olarak uygulanmasının yanı sıra Libya iç işlerine tüm yabancı müdahalelerin durdurulması gerektiğinin önemini vurgulamıştı.¹⁰⁰ ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo da süreci desteklediklerini ve kasımda Tunus'ta düzenlenecek Libya Siyasi Diyalog Forumu'nu dört gözle beklediğini belirtti ve "yabancı güçlere ülkeyi terk etmeleri ve Libyalıların kendi geleceklerine karar vermelerine izin vermeleri gerektiği çağrısını" yinelediklerini de sözlerine ekledi.¹⁰¹ Cumhurbaşkanı Erdoğan ise ateşkesle ilgili "bu en üst düzeyde yapılmış bir ateşkes değil, kalıcılığı ne kadar olur zaman gösterecek" ifadelerini kullandı ve "temenni ederim ki bu ateşkes kararına uyulur" dedi.¹⁰² Fransa Cumhurbaşkanı Macron'un hafta içerisinde İslamiyet, Müslümanlar ve Hz. Muhammed karşıtı sözlerine ve karikatür paylaşımlarına Libya'dan da bir kınama geldi.¹⁰³

• Tunus

Tunus Başbakanı Hichem Mechichi geçtiğimiz günlerde yaptığı açıklamada, Tunus'un istisnai bir ekonomik kriz sürecinden geçtiğini belirtti. Mechichi, şeffaflıkla ve gerçek rakamları sunarak ekonomik ortakları ve bağışçılarıyla güvene dayalı ilişkiler inşa etmenin gerekliliğini vurguladı.¹⁰⁴ Bu doğrultuda Tunus'un IMF ile görüşmeler yapabi-

96 <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/libyan-army-closes-roads-leading-al-jufra>

97 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/libya-s-warring-sides-sign-permanent-cease-fire-deal/2016472>

98 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-libyali-taraflar-kalici-ateskes-icin-anlasmaya-vardi/2016420>

99 <https://www.reuters.com/article/us-libya-security-un/u-n-acting-libya-envoy-optimistic-on-ceasefire-talks-idUSKBN2760W7?rpc=401&>

100 <https://www.libyaobserver.ly/news/france-germany-and-poland-call-cessation-foreign-interference-libya>

101 <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/pompeo-we-look-forward-next-session-libyan-dialogue>

102 <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/erdogan-ceasefire-agreement-libya-lacks-credibility>
<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/cumhurbaskani-erdogan-kovid-19-toplu-mekanlardan-ciddi-manada-kacinmak-gerekliyor/2016507>

103 <https://www.libyaobserver.ly/news/member-libyas-presidential-council-condemns-macrons-pejorative-remarks-islam>

104 <https://www.middleeastmonitor.com/20201020-tunisia-undergoing-stifling-crisis-says-pm/>

leceği düşünülüyor. IMF Ortadoğu ve Orta Asya Departmanı Direktörü Jihad Azur, henüz böyle bir talepte bulunulmadığını fakat Tunus'un farklı fon olanakları talep edebileceğini belirtti.¹⁰⁵ Ekonomiye verdiği zarardan dolayı koronavirüsle mücadele için Tunus genelinde sokağa çıkma yasakları konulmasa da geçtiğimiz günlerde Başbakan Mechichi, bölge valilerine bölgesel yasak koyma yetkisi verdi.¹⁰⁶ Libya Ulusal Mutabakat Hükûmeti Dışişleri Bakanı ve Tunuslu mevkidaşı, çarşamba günü ortak bir sağlık protokolünün planlanmasıyla ilgili anlaşmaya vardı. Tunus'ta düzenlenen toplantıda daha ileri bir tarihte iki ülke arasındaki sınır geçişlerinin açılmasına karar verildi.¹⁰⁷ Yine iki ülkenin farklı yetkilileri Libya'da tutuklanmış Tunuslular, Libyalıların Tunus sınırları içerisinde karşılaştıkları sıkıntılar ve Libya'da bulunan Tunuslulara ait cesetlerin devri gibi konularla ilgili görüştü.¹⁰⁸

• Cezayir

Ulusal ekonomiden sorumlu olan bakanlardan Yacine Oualid, koronavirüse rağmen Cezayir hükûmetinin girişimciliği teşvik etmeye kararlı olduğunu belirtti. Çarşamba günü Dünya Ekonomi Forumu'nun sanal konferansında söz alan Oualid, genç girişimcilerin Cezayir ekonomisinin çeşitlendirmeye yardımcı olduklarını ifade etti.¹⁰⁹ Cezayir Başbakanı Abdulaziz Cerad da geçtiğimiz hafta Çin ile olan dostluğu vurgulamış ve Cezayir'deki Çinli firmaların Çin-Cezayir dostluğuna olan katkılarını övmüştü.¹¹⁰ Cezayir Gençlik ve Spor Bakanı Sid Ali Khaldi referandumla ilgili yaptığı açıklamalar sebebiyle büyük tepki gördü. Sid Ali Khaldi, perşembe günü yaptığı açıklamada "1 Kasım bildirisine uygun bir devlet, İslami ilkeler çerçevesinde demokratik ve sosyal bir devlet inşa edeceğiz" dedi. Asıl dikkat çeken ise mutlu olmayanların kendilerine başka ülkeler seçmekte özgür olduklarına dair dile getirdiği cümlelerdi.¹¹¹ 75 yaşındaki Cezayir Cumhurbaşkanı Abdulmecid Tebbun cumartesi günü yaptığı sosyal medya paylaşımıyla kendini koronavirüs sebebiyle izole edeceğini açıkladı. Tebbun, sağlıklı olduğunu, çalışmaya devam ettiğini ve bu önlemin tedbir amaçlı alındığını ifade etti.¹¹² Bu hafta Cenevre'de düzenlenen Libya görüşmeleri sonucunda alınan ateşkes kararına Cezayir'den de olumlu tepkiler geldi.¹¹³

105 <https://www.reuters.com/article/tunisia-imf/tunisia-to-talk-to-imf-and-may-request-funds-idUSL8N2HA22R?rpc=401&>

106 <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-tunisia/tunisian-pm-orders-nationwide-curfew-over-pandemic-idUSKBN274152?rpc=401&>

107 <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/libya-tunisia-reach-initial-agreement-reopen-borders-and-resume-flights>
<https://www.libyaherald.com/2020/10/22/libya-tunisia-agreement-on-unified-health-protocol-to-pave-way-for-opening-borders/>

108 <https://www.libyaobserver.ly/news/libyas-ministry-justice-discusses-judicial-cooperation-tunisia>

109 <https://www.arabnews.com/node/1752246/business-economy>

110 <http://en.people.cn/n3/2020/1019/c90000-9770273.html>

111 <https://www.middleeasteye.net/algeria-constitution-amendments-minister-disagree-change-country>

112 <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-algeria-tebboune/algerian-president-75-self-isolates-as-pandemic-spreads-idUSKBN27900U?rpc=401&>

113 <https://www.spa.gov.sa/viewfullstory.php?lang=en&newsid=2147817>

• Fas

Geçtiğimiz haftalarda Fas ile İspanya arasında imzalanan güvenlik anlaşması, bu hafta başında, İspanya meclisinin onayından geçti ve yürürlüğe girdi. Suç ile mücadele çerçevesinde imzalanan anlaşma gereğince taraflar, terörizmle mücadelede, insan kaçakçılığında, uyuşturucu kaçakçılığında ve diğer organize suçlarla mücadelede beraber çalışacaklarını belirtti.¹¹⁴ Hafta başında, Santiago'daki Fas Büyükelçiliği öncülüğünde Latin Amerika ticaret bloku Pasifik İttifakı ile video konferans yoluyla düzenlenen görüşmede Fas'ın Batı Sahra'daki otonomi planı desteklendi. Bu süreçte kadar birçok BM kararnamesiyle haklılığı kabul edilen Fas'ın Batı Sahara üzerindeki hakkı İttifak taraflarınca da desteklendi.¹¹⁵ Fas'ın Agadir kenti kıyılarında İngiliz enerji şirketi Europa Petrol ve Gaz ile yapılan petrol arama çalışmaları kontratı Covid-19 sürecindeki aksamalar sebebiyle 1 sene daha uzatılarak Kasım 2022'de sonlandırılacağı duyuruldu. Yapılan sismik çalışmalar neticesinde bölgede yaklaşık 10 milyar varil risksiz petrol kaynağı beklendiği duyuruldu.¹¹⁶ Hafta ortasında, Fas'ın Lübnan Büyükelçisi Muhammed Karin ile Lübnan Genel Kurmay Başkanı General Joseph Aoun Yarze Ofisi'nde bir görüşme gerçekleştirdi. Görüşmede iki ülke arasında olası askerî iş birliği konuları ele alındı.¹¹⁷ Hafta ortasında, Fas Dışişleri Bakanı Nasser Bourita ile Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Görüşme de Covid-19 ile savaş başta olmak üzere iki ülke arasında karşılıklı çıkar anlaşması imzalama da karar kılındığı duyuruldu. Bu anlaşmaya yönelik ağustos ayında Fas Kralı 6. Muhammed ve Çin Cumhurbaşkanı Xi Jinping'de telefon görüşmesi gerçekleştirmişti.¹¹⁸

■ ENERJİ GÜNDEMİ

• Dünya Geneli

OPEC+ üyesi ülkeler arasında üretim kesintilerinin revizyonunu görüşmek için yapılan toplantının sonuçsuz kaldığı açıklandı. Yapılan açıklamada, OPEC+'ın toplamda yaklaşık %100'lük bir uyum düzeyine ulaştığı ancak, bazı üretici ülkelerin fazla üretimini dengelemek amacıyla diğer bazı üreticilerin daha fazla üretim kesintisine gittikleri belirtildi. Bunlara ek olarak, OPEC+ Anlaşması'ndan muaf olan üreticilerin arz/talep görünümünün yeni riskler oluşturduğu açıklandı.¹¹⁹ Rusya'nın ise OPEC+'ın planlı üretim artışlarını ertelemesini göz ardı etmeyeceği Putin tarafından açıklandı.¹²⁰

114 <https://www.morocoworldnews.com/2020/10/323113/spanish-congress-adopts-morocco-spain-security-convention/>

115 <https://www.morocoworldnews.com/2020/10/323119/pacific-alliance-supports-moroccos-autonomy-plan-in-western-sahara/>

116 <https://www.offshore-energy.biz/europa-oil-gas-gets-extension-for-inezgane-permit-off-morocco/>

117 <http://nna-leb.gov.lb/en/show-news/121309/Army-chief-meets-Moroccan-ambassador>

118 http://www.xinhuanet.com/english/2020-10/23/c_139459936.htm

119 <https://www.actionforex.com/action-insight/oil-n-gold/335182-opec-meeting-acknowledged-weak-demand-outlook-us-crude-inventory-slipped-while-gasoline-stockpile-gained-for-first-time-in-3-weeks/>

120 <https://www.bloombergquint.com/markets/putin-says-russia-open-to-delaying-planned-opec-output-hike>

• Türkiye

Kanadalı Valeura Energy, Türkiye'deki geleneksel gaz üretim işletmesini satmayı kabul ettiğini bildirdi. Valeura, gaz üretim işletmesini İngiliz şirketi TBNG'ye 18 milyon USD karşılığında devredeceğini açıkladı.¹²¹

• Ortadoğu

İsrail devlet şirketi Europe Asia Pipeline Company (EAPC) ve Abu Dabi merkezli petrol ve gaz şirketi olan Petromal ile diğer İsrail şirketleri arasında bir ortak girişim olan MED-RED Land Bridge (MRLB) arasında enerji iş birliğini arttırmak amacıyla bir anlaşma imzalandığı açıklandı. Bu anlaşmanın, petrol ve petrol ürünlerinin EAPC boru hattı ağı ve depolama tankları aracılığıyla, Arap Körfezi'nden Kızıldeniz üzerinden Akdeniz'e petrol taşımak için en verimli ve uygun maliyetli yolu sunduğu iddia edildi.¹²²

Lukoil, Basra'daki Blok 10'da yeni bir petrol sahası geliştirme önerileri sunacağını ve var olan üretimin seviyesinin değiştirilmeden devam edeceklerini bildirdi.¹²³

Irak Petrol Bakanı yaptığı açıklamada, Basrah Gaz Şirketinin (BGC) iki doğal gaz sıvı (Natural Gas Liquids) tesisi kurma tarihini öne çekmek için iş planlarını gözden geçirdiğini açıkladı.¹²⁴

Iraklı bir milletvekili, Irak Petrol Bakanlığındaki bazı yetkililerin Irak'ta petrol ve doğal gaz alanında 425 kilometrelik iki petrol ve gaz boru hattı döşemek için Kuveyt Rehana Şirketi ile sözleşme yapmak istediklerini iddia etti. Bu şirket, Amerika merkezli bir şirketin paravan şirketi olduğu iddiası ve mali açıdan zor durumda olduğu gelen bilgiler arasında.¹²⁵ Irak Petrol Bakanlığı 2019 sonunda sonuçlarını 2020 sonundan evvel açıklamak üzere Irak ve Ürdün arasında bir set petrol boru hattı ihalesine çıkmıştı^{126,127} ve bu boru hatları ile ilgili yolsuzluk iddiaları daha evvelden de dillendirilmişti.¹²⁸

Irak Petrol Bakanlığı yaptığı açıklamada, Total'in Irak'ta doğal gaz projelerine yatırım yapmayı planladığını açıkladı. Bakanlık ve Total'in Irak'ın batısındaki ve Basra'daki projeler hakkında görüştükleri bildirildi.¹²⁹

121 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/natural-gas/102020-canadas-valeura-to-offload-turkish-producing-business-to-focus-on-deep-gas-play>

122 <https://www.constructionweekonline.com/projects-and-tenders/268207-israels-eapc-med-red-jv-ink-deal-to-create-a-land-bridge>

123 <https://www.worldoil.com/news/2020/10/20/russia-s-lukoil-plans-iraq-oil-output-boost>

124 <https://www.argusmedia.com/en/news/2151797-iraq-committed-to-oil-projects-but-flags-delays-update>

125 <https://www.dinardaily.net/t95748-alia-nassif-officials-in-the-ministry-of-oil-are-seeking-to-contract-with-a-bankrupt-kuwaiti-company>

126 <https://oglinks.news/iraq/news/prequalifying-companies--jordanian-pipeline-bid-completed-baghdad>

127 <https://iraqenergy.org/wp/wp-content/uploads/2018/11/Dhia-Jafar-Ministry-of-Oil.pdf?d2dd45&d2dd45>

128 <https://iraqidinarchat.net/?p=51218>

129 <https://www.bloomberquint.com/business/total-considers-investing-in-iraqi-natural-gas-projects>

Libya'da ateşkes sonrası ülkenin en büyük petrol sahası Al-Sharara da üretimin durması-na sebep olan mücbir sebeplerin kalktığını ve sahanın operatörü olan Akakus'a üretimi yeniden başlatabileceklerini bildirdiğini açıkladı.¹³⁰ Al-Sharara Sahası şimdilik günde 315 bin varil üretim gerçekleştiriyor ve ekim ayında toplamda 600 bin varillik üç sevkiyatın planlandığı açıklandı.¹³¹ Buna ek olarak, Libya'nın günde 70 bin varillik üretim kapasitesi bulunan Ebu Attifel Petrol Sahası'nın 24 Ekim'de yeniden faaliyete geçeceği açıklandı.¹³² NOC'un yaptığı açıklamada, Es Sider, Ras Lanuf ve Sidra limanlarından yapılan ihracatta mücbir sebeplerin kalkmasından dolayı ihracat kısıtlamasını kaldırdığını duyurdu.¹³³ Son olarak, El-Feel Petrol Sahası'nın da üretime başlaması sayesinde Libya üretiminin günlük bir milyon varilin üzerinde ihracat gerçekleştirmeye başlayacağı bildirildi.¹³⁴¹³⁵

Saudi Aramco, petrol ve petrokimya fiyatlarındaki düşüş nedeniyle harcamalarını azaltmaya ve Yanbu kimyasal madde üretim tesisine yeni eklentiler yapmak yerine mevcut rafinerilerle bütünleşmiş bir sistem oluşturacağını açıkladı. Ayrıca Aramco, Teksas'taki sıvılaştırılmış doğal gaz terminalinin bir kısmını satın alma planlarını ve 10 milyar dolarlık bir Çin rafineri projesini beklemeye aldığını duyurdu.¹³⁶

Suriye İnsan Hakları Gözlemevi'ne (SOHR) göre, Al-Qaterji adlı hükümet yanlısı grubun Rusya'nın koruması altında petrol ihracatına devam ettiğini açıkladı. Petrol tankerleri sayesinde, SDG tarafından kontrol edilen petrol sahalarından rejim bölgelerine ham petrol taşıdığı belirtildi. Satılan (ihraç edilen) petrol karşılığı alınan yiyeceklerin Suriye Demokratik Güçleri'nin (SDG) kontrolündeki bölümlere teslim edilmesine izin verilmesi karşılığında hükümet kontrolündeki yerlere gönderildiği bildirildi.¹³⁷

Rus ordusunun, Suriye'nin kuzeyindeki petrol kaçakçılığının yapılan yerlere roket saldırısı düzenlediği açıklandı. Yapılan saldırının, Halep'in kuzeyindeki Cerabulus ilçesinde kaçak yakıtın rafine edilmesi ve satılması için kullanılan petrol pazarının dağılması amacıyla gerçekleştirildiği açıklandı.¹³⁸

ABD Deniz Kuvvetleri Enstitüsüne göre, İran bandıralı ham petrol taşıyan bir tanker Suriye'ye petrol nakliyesi gerçekleştirildi. Temmuz ayında ise İranlı bandıralı Adrian Darya-1 isimli tanker Cebelitarık boğazında Birleşik Krallık donanmasının müdahalesini sonu-

130 <https://www.oilandgas360.com/libyan-oil-output-reaches-500000-barrels-per-day-following-industry-restart/>

131 <https://energy.economictimes.indiatimes.com/news/oil-and-gas/key-libya-oil-field-to-go-online-as-rivals-gear-up-for-talks/78611562>

132 <https://www.hellenicshippingnews.com/libyas-abu-attifel-oilfield-expected-to-restart-from-oct-24-engineers-say/#:~:text=Libya's%2070%2C000%2Dbarrels%2Dper%2D,said%2C%20allowing%20pumping%20to%20resume>

133 <https://www.reuters.com/article/libya-oil-ports-int/libyas-noc-lifts-force-majeure-on-ras-lanuf-es-sider-idUSKBN27827M>

134 <https://alkhaleejtoday.co/business/5161060/Libyan-oil-is-rising-again--Expectations-and-statistics.html>

135 <https://www.saudi24news.com/2020/10/libyan-oil-is-rising-again-expectations-and-statistics.html>

136 <https://www.rigzone.com/news/wire/saudi-aramco-trims-cost-of-yanbu-project-19-oct-2020-163601-article/>

137 <https://menafn.com/1100979063/Syria-trades-oil-for-food>

138 <https://www.almasdarnews.com/article/long-range-russian-missiles-destroy-militant-oil-smuggling-sites-in-northern-syria-video/>

cu alıkonulmuştu. Yeniden böyle bir olayın yaşanma riskine karşı bu transferde Süveyş Kanalı'nın kullanıldığı bildirildi.¹³⁹ Tankerin Süveyş Kanalı'nı kullanarak Akdeniz'e girdikten sonra Rus donanmasına ait 3 savaş gemisinin eskortu altında hareket ettiği ve pozisyonunu yayınlamayı kasıtlı olarak durdurduğu da açıklandı.¹⁴⁰ Ayrıca Beyrut ve Amman merkezli bölgesel nakliyeciler, Akdeniz'deki İran bandıralı geminin 1 milyon varil ham petrolü Suriye'ye teslim edilmek üzere iki küçük gemiye aktarıldığını bildirdi.¹⁴¹ İran bu sayede, artan ABD yaptırımları nedeni ile benzin kıtlığı yaşanan Suriye'ye ham petrol sevkiyatı yaparak benzin kıtlığını hafifletti.¹⁴²

Mısır Petrol ve Maden Kaynakları Bakanlığı yaptığı açıklamada, Mısır'ın Chevron, ExxonMobil, BP, Total ve Shell gibi şirketlerle 12 yeni petrol ve gaz arama anlaşması imzaladığını açıkladı. Ayrıca, Mısır'ın yabancı petrol şirketlerine vadesi geçmiş borçlarını 6,3 milyar dolardan 850 milyon doların altına düşürdüğünü bildirildi.¹⁴³

Yemen Petrol Şirketi yaptığı açıklamada, Suudi Arabistan liderliğindeki ortaklığın, Yemen'e yıkıcı bir şekilde zara vermek için Yemen'e gönderilen ham petrol ve ürünlerini taşıyan 12'den fazla geminin geçişine izin verilmediği açıkladı.^{144,145}

139 <https://news.usni.org/2020/10/21/russian-navy-seen-escorting-iranian-tankers-bound-for-syria>

140 <https://www.express.co.uk/news/world/1350790/world-war-3-news-Russia-military-Syria-Iran-oil-UK-royal-navy-ship-mediterranean-ont>

141 <https://uk.reuters.com/article/syria-crisis-fuel-shortages/syria-fuel-crisis-eases-as-iran-delivers-new-oil-supplies-idUKL8N2HC4F1>

142 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/8/389074/World/Region/Syria-fuel-crisis-eases-as-Iran-delivers-new-oil-s.aspx>

143 <https://english.mubasher.info/news/3710421/Egypt-inks-12-oil-gas-deals-despite-pandemic/>

144 <https://www.yemenonline.info/politics/4298>

145 <https://menafn.com/1101009946/Yemen-claims-KSA-detained-their-oil-ships>

